

Note by EIC

17 กรกฎาคม 2012

โอกาสของธุรกิจบริการการศึกษาอยู่ที่ไหนบ้าง?

นโยบายด้านการศึกษาของภาครัฐและการแข่งขันที่สูงขึ้นระหว่างนักเรียน โดยเฉพาะเรื่องของการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัย จะยิ่งส่งผลดีต่อธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาซึ่งมีลักษณะเป็นตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดที่ผู้เข้ามาใหม่จะแย่งตลาดได้ยาก ทั้งนี้ ตลาดกวดวิชาจะมีโอกาสทางธุรกิจมากกว่า นอกจากนี้ โอกาสของธุรกิจการศึกษาวิชาชีพยังมีแนวโน้มเติบโตได้อีกมาก โดยเฉพาะ โรงเรียนสอนภาษา เพราะจะเป็นทักษะที่สำคัญมากขึ้นเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)

ธุรกิจบริการการศึกษาทั้งประเภทศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนอยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด นโยบายภาครัฐส่งผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างธุรกิจการศึกษา โดยหน่วยงานกำกับทั้งหมดจะอยู่ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ แต่จะแตกต่างกันไปตามระดับการศึกษา ซึ่งโครงสร้างดังกล่าวทำให้นโยบายของภาครัฐจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการทำธุรกิจและโครงสร้างของธุรกิจการศึกษาไทย ซึ่งไม่ได้มีผลกระทบในเชิงของหลักสูตรการศึกษาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีข้อจำกัดบางอย่างที่เป็นรายละเอียดในเรื่องของ ทรัพย์สินและบัญชี เช่น พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ระบุว่าผลกำไรที่ได้จากการดำเนินการของโรงเรียนในระบบในแต่ละปี ให้คณะกรรมการการบริหารจัดการสรรหาให้แก่ผู้รับใบอนุญาตได้ไม่เกิน 40% นอกนั้นต้องสะสมเข้ากองทุนตามกำหนด เป็นต้น นอกจากนี้ นโยบายการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการปรับปรุงวิธีการโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการศึกษาระดับมัธยมในโรงเรียนมากขึ้น ก็ยังไม่สามารถลดการกวดวิชาของนักเรียนได้ แต่กลับกลายเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนกวดวิชามากขึ้น เพราะการสอบคัดเลือกระบบใหม่นั้นมีการสอบหลายครั้ง จึงยิ่งส่งผลให้ธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาที่มีบทบาทต่อการศึกษามากขึ้นอีก

โรงเรียนกวดวิชาซึ่งเป็นอีกมุมของของภาคเอกชนยังมีแนวโน้มขยายตัวได้อีกมาก แต่เนื่องจากตลาดมีลักษณะกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด ประกอบกับการเน้นใช้เทคโนโลยีส่งผลให้ผู้ครองตลาดอยู่แล้วในปัจจุบันจะยิ่งขยายตัวเพิ่มขึ้นได้ง่าย และธุรกิจรายใหม่จะเข้ามาแย่งส่วนแบ่งตลาดได้ยาก ทั้งนี้ต่างจังหวัดอาจจะเป็นตลาดที่น่าสนใจมากกว่าในกรุงเทพฯ โดยรายได้ของโรงเรียนกวดวิชาทั้งระบบในปัจจุบัน มีมูลค่ากว่า 7,000 ล้านบาท จากจำนวนนักเรียนกว่า 400,000 คน และยังมีแนวโน้มขยายตัวสูงในอนาคตข้างหน้า เพราะแม้จำนวนผู้ที่เรียนกวดวิชาจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันสัดส่วนต่อจำนวนนักเรียนในระบบยังไม่สูงมากนัก โดยหากเทียบกับจำนวนนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาทั้งหมด จะพบว่ามีส่วนผู้เรียนกวดวิชาเพียงประมาณ 11% แต่ถ้าเทียบกับเฉพาะจำนวนนักเรียนในระดับมัธยมปลายก็จะมีสัดส่วนผู้เรียนกวดวิชาประมาณ 32% ซึ่งยังถือว่าค่อนข้างน้อยหากเทียบกับสถิติในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น มีสัดส่วนผู้เรียนกวดวิชาในระดับมัธยมปลายประมาณ 70% และเกาหลีใต้ มีสัดส่วนดังกล่าวประมาณ 59% สะท้อนให้เห็นศักยภาพในการเติบโตได้อีกมากในภาวะการแข่งขันด้านการศึกษาที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมไทย ปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ข้อเท็จจริงประการหนึ่งคือไม่ใช่โรงเรียนกวดวิชาทุกรายที่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากธุรกิจใหม่จะเข้ามาแข่งขันได้ค่อนข้างยาก เพราะโรงเรียนที่ได้รับการยอมรับจากนักเรียนจนกลายเป็นโรงเรียนชื่อดังมีไม่กี่ราย อาทิ โรงเรียนกวดวิชาเคมี อ.อู๋ (อาจารย์อู๋), บ้านคำนวน, โอพลัส, กวดวิชาสัญญา, จีเอสซี, เดอะเบรน, แอปพลายฟิสิกส์, นีโอฟิสิกส์, อาจารย์เจี๊ยะ, อาจารย์สมัยวิทยา, Access, ติวเตอร์ อาจารย์ปิง และ Pinnacle ซึ่งมีส่วนแบ่งในตลาดถึง 70-80% และยังคงมีข้อได้เปรียบมากขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าในการถ่ายทอดทางวิดีโอส่งผลให้ขยายตลาดได้มากขึ้นไปอีก ทั้งนี้ หากมองโอกาสในการเติบโตของโรงเรียนกวดวิชาแล้วจะพบว่าตลาดต่างจังหวัดยังมีศักยภาพในการเติบโตได้มากกว่า เพราะจำนวนนักเรียนที่ต้องการเรียนยังคงเพิ่มขึ้นสูง โดยในช่วงปี 2004-2009 เพิ่มขึ้นเกือบเท่าตัวและเพิ่มขึ้นมากกว่าจำนวนโรงเรียนกวดวิชาที่เปิดกิจการ ในขณะที่กรุงเทพฯ นั้นจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นเพียง 6% น้อยกว่าจำนวนโรงเรียนที่เพิ่มขึ้นประมาณ 17%

นอกจากโรงเรียนกวดวิชาแล้ว โรงเรียนนอกระบบที่สอนวิชาชีพต่างๆ เช่น สอนทำอาหาร สอนดนตรี ร้องเพลง คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ยังมีโอกาสขยายตัวได้อีกมากจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นในอัตราสูง สวนทางกับจำนวนโรงเรียนที่ลดลง ด้วยการวิเคราะห์แนวทางเดียวกับโรงเรียนกวดวิชาในช่วงต้นพบว่า จำนวนนักเรียนที่สนใจเรียนวิชาชีพต่างๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก อีกทั้งอัตราการเพิ่มขึ้นของนักเรียนในภูมิภาคสูงกว่าของกรุงเทพฯ และโรงเรียนที่เปิดสอนเริ่มมีการขยายตัวในตลาดต่างจังหวัดมากขึ้น แม้จำนวนโรงเรียนที่สอนวิชาชีพ

เหล่านี้โดยรวมมีจำนวนลดลง อย่างไรก็ตาม จำนวนโรงเรียนที่ลดลงมักจะเป็นกลุ่มที่มีความต้องการเรียนน้อยลงโดยธรรมชาติ ยกตัวอย่างเช่น โรงเรียนสอนพิมพ์ดีด เนื่องจากในปัจจุบันประชาชนมีความคุ้นเคยกับคอมพิวเตอร์ตั้งแต่วัยเด็กส่งผลให้มีความสามารถในการใช้แป้นพิมพ์โดยอัตโนมัติ อีกทั้งโลกธุรกิจปัจจุบันมีการใช้พิมพ์ดีดน้อยลงมาก

คาดว่าธุรกิจบริการสอนภาษาจะได้รับคามนิยมมากขึ้นหลังจากเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพราะตลาดแรงงานจะมีการแข่งขันสูงขึ้นในขณะนี้พูดกันมากกว่าคนไทยมีทักษะด้านภาษาน้อยกว่าหลายๆ ประเทศในอาเซียน การเพิ่มทักษะภาษาอังกฤษมีแนวโน้มที่จะทวีความสำคัญมากขึ้น หากเปรียบเทียบกับประเทศในอาเซียนด้วยกัน¹ ชัดความสามารถด้านการศึกษาของไทยอยู่อันดับ 6 รองจากสิงคโปร์, มาเลเซีย, บรูไน, อินโดนีเซีย, เวียดนาม และถ้าเปรียบเทียบกับทวีปเอเชียในภาพรวมแล้ว ทักษะภาษาอังกฤษของคนไทยอยู่อันดับที่ 43 เป็นรองสิงคโปร์อันดับที่ 6 ฟิลิปปินส์อันดับที่ 16 มาเลเซียอันดับที่ 23 และอินโดนีเซียที่ 42 ทั้งนี้ บริษัทข้ามชาติแห่งหนึ่งที่มีฐานการผลิตอยู่ในประเทศไทยให้ความเห็นว่าจุดแข็งของแรงงานไทยนั้นคือเรื่องทักษะและความสามารถในการทำงาน แต่ปัญหาหลักที่กำลังเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคนไทยเติบโตในหน้าที่การงานได้ยากคือเรื่องการสื่อสารภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะการฟังซึ่งเชื่อว่าการพูดด้วยซ้ำ และหากไม่พัฒนาจะนำไปสู่ภาวะที่บริษัทข้ามชาติไม่จ้างแรงงานไทย แต่เลือกที่จะดึงดูดแรงงานจากประเทศอื่นในอาเซียนเมื่อมีการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานมากขึ้น

Implication

ธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาควรค้นหาคู่มือและสร้างความแตกต่างในการเข้าสู่ตลาด เพราะโครงสร้างธุรกิจโรงเรียนกวดวิชาที่มีลักษณะกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาดที่ทำให้ธุรกิจที่เข้ามาใหม่เติบโตได้ยาก นอกจากนี้ควรคำนึงถึงตลาดที่เป็นคนในกลุ่ม Generation Y-Z ซึ่งมีการติดตอสื่อสารทางอินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียค่อนข้างมาก ความแตกต่างและจุดเด่นของธุรกิจจะทำให้เกิดการบอกต่อซึ่งเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่สำคัญของธุรกิจประเภทนี้ นอกจากนี้ การเริ่มหรือขยายธุรกิจตามหัวเมืองต่างๆ (urbanization) อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีเพราะยังมีความต้องการอยู่มาก และยังมีการแข่งขันไม่สูงนัก

รูปที่ 1: สถาบันการศึกษาทั้งหมดอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายภาครัฐจึงค่อนข้างมีอิทธิพลสำคัญ

โครงสร้างการดูแลสถาบันการศึกษาโดยหน่วยงานภายใต้กระทรวงศึกษาธิการ

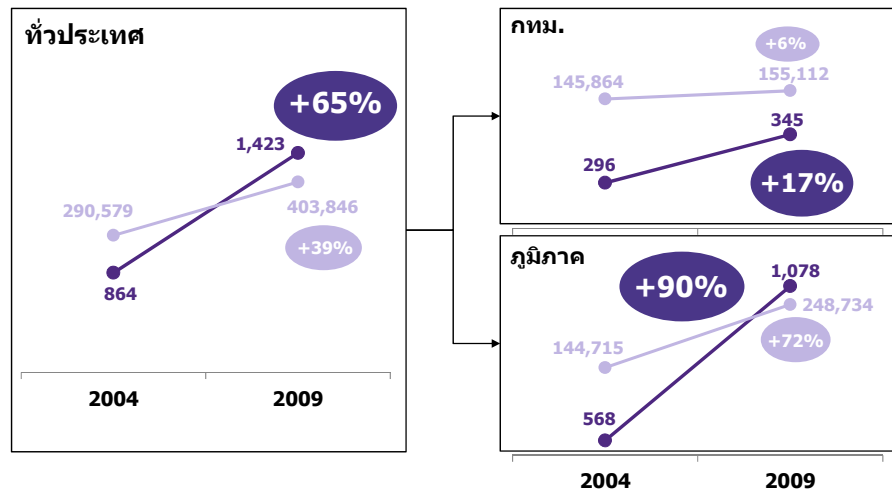

ที่มา: การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ

¹ ผลวิจัยโครงการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมด้านการผลิตและพัฒนากำลังคนโดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

จำนวนโรงเรียนและนักเรียนโรงเรียนกวดวิชา

หน่วย: แห่ง, คน

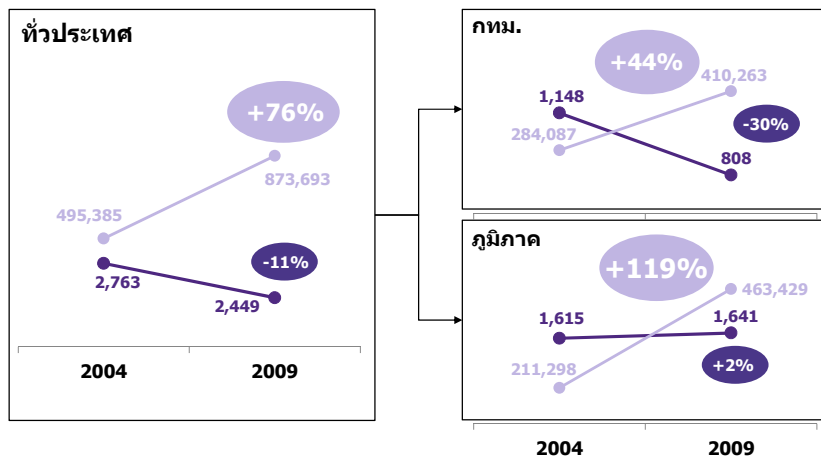

ที่มา: การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ

รูปที่ 3: การศึกษานอกระบบประเภทส่งเสริมวิชาชีพยังมีโอกาสทางธุรกิจอีกมากจากจำนวนนักเรียนที่ขยายตัวสูง

จำนวนโรงเรียนสอนวิชาชีพนอกระบบและจำนวนนักเรียนทั่วประเทศ

หน่วย: แห่ง, คน

ที่มา: การวิเคราะห์โดย SCB EIC จากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการ

โดย : วิธาน เจริญผล (vithan.charoenphon@scb.co.th)

EIC | Economic Intelligence Center